

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРОК В БІЛОРУСІ

П. Ф. Немеш,
голова Закарпатського
регіонального відділення
Спілки адвокатів України,
кандидат юридичних наук,
Заслужений юрист України

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В юридичних літературних джерелах вченими проводяться певні узагальнення стану розвитку законодавства про охорону товарних знаків та знаків обслуговування в країнах СНД, в тому числі і в Республіці Білорусь. Так, на думку Г. О. Андрощука, «аналіз законодавчих актів країн СНД, що регулюють охорону товарних знаків і знаків обслуговування, дає можливість зробити висновок, що вони значною мірою гармонізовані». Це пояснюється подібністю у визначенні понять «товарний знак» і «знак обслуговування», обсягів правової охорони, видовою різноманітністю знаків, а також їх оборотоздатністю [1, 34].

З метою забезпечення формування єдиних підходів та стандартів у наданні правової охорони та захисту торговельної марки на теренах країн СНД необхідно вивчати та узагальнювати специфіку законодавства та судової практики країн вищевказаного регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних дослідників питань правової охорони торговельної марки, на жаль, дуже мало спеціалістів, що займаються вивченням та узагальненням зарубіжного досвіду правового регулювання, охорони та захисту такого об'єкта інтелектуальної власності, як торговельна марка за кордоном, особливо якщо мова йде про найближчих наших сусідів, таких, як Білоруська Республіка. Але можна вказати на вчених, праці яких предметно опрацьовують особливість та специфіку правової охорони торговельних марок в Республіці Білорусь, зокрема, це Андрощук Г. О., Беляєва Е. Н., Доронін М. Р., Кубряков Б. Е. та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою написання даної статті є визначення загальних засад, особливостей та позитивних тенденцій правової охорони торговельних марок за законодавством Білорусі.

Виклад основного матеріалу дослідження з новим обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Чинне законодавство Республіки Білорусь достатньо детально і на сучасному рівні регламентує правовідносини у сфері інтелектуальної власності, забезпечуючи належний захист прав власників, у тому числі — власників товарних знаків [2].

Основа білоруського законодавства, що регулює правовідносини у сфері інтелектуальної власності, складає норма ст. 51 Конституції Республіки Білорусь, яка встановлює, що інтелектуальна власність охороняється законом. Далі ця конституційна норма реалізується у рамках цивільного законодавства, де детальнішу регламентацію цей вид правовідносин знаходить в розділі V Цивільного кодексу Республіки

Білорусь «Виняткові права на результати інтелектуальної діяльності (інтелектуальна власність)» [3].

Серед об'єктів інтелектуальної власності, окрім інших, законодавством передбачені товарний знак і знак обслуговування. Згідно із п. 1 ст. 1017 Цивільного кодексу Республіки Білорусь, товарним знаком і знаком обслуговування визнається позначення, яке сприяє відмінності товарів або послуг однієї особи від однорідних товарів або послуг інших осіб.

В розвиток Цивільного кодексу прийнятий Закон Республіки Білорусь «Про товарні знаки і знаки обслуговування» [4].

Білорусь приєдналася до основних міжнародно-правових актів у сфері прав промислової власності: Паризької конвенції з охорони промислової власності 1883 р. і Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків 1891 р. Крім того, у сфері прав інтелектуальної власності застосовуються акти органів виконавчої влади, зокрема, укази президента Республіки Білорусь, ухвали Ради Міністрів Республіки Білорусь, Державного патентного комітету Республіки Білорусь, Комітету із науки і технологій при Раді Міністрів Республіки Білорусь і деякі інші.

Відповідно до ч. 1 ст. 981 Цивільного кодексу Республіки Білорусь, правова охорона об'єктів інтелектуальної власності виникає через факт їхнього створення або внаслідок надання їм правової охорони уповноваженим державним органом у випадках і в порядку, передбачених законодавством. Суб'єктам права на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, у тому числі на товарний знак, належать майнові права [3].

Законом Республіки Білорусь «Про товарні знаки і знаки обслуговування» зазначається, що товарний знак і знак обслуговування — це позначення, що сприяє відмінності товарів або послуг одних юридичних або фізичних осіб від однорідних товарів або послуг інших юридичних або фізичних осіб [4]. В якості товарних знаків реєструються позначення, які можуть бути представлені в графічній формі: словесні (разом із іменами власними), буквені, цифрові, образотворчі, поєднання кольорів, об'ємні позначення, включаючи форму товару або його упаковку, а також комбінації таких позначень.

Товарний знак може бути зареєстрований в будь-якому кольорі або поєднанні кольорів.

Правова охорона товарного знака в Республіці Білорусь здійснюється на підставі його реєстрації в державній установі «Національний центр інтелектуальної власності».

Товарний знак може бути зареєстрований на ім'я юридичної або фізичної особи. Право на товарний знак охороняється державою. На зареєстрований товарний знак видається свідоцтво. Свідоцтво на товарний знак засвідчує пріоритет товарного знака, виняткове право власника на товарний знак відносно товарів, вказаних в свідоцтві, і містить зображення товарного знака.

Зміст виняткового права власника на товарний знак полягає в тому, що:

- по-перше, власник товарного знака має виняткове право використовувати товарний знак і розпоряджатися ним, а також право забороняти його використання іншими особами;
- по-друге, ніхто не може використовувати товарний знак, що охороняється на території Республіки Білорусь, на який видано свідоцтво, без дозволу його власника;
- по-третє, порушенням прав власника товарного знака визнаються несанкціоновані виготовлення, застосування, ввезення, пропозиція до продажу, продаж та інше введення в цивільний обіг або зберігання з цією метою товарного знака або товару, позначеного цим знаком, або позначення, схожого з ним до ступеня змішення, відносно однорідних товарів, а також неоднорідних товарів, позначених товарним знаком, визнаним загальновідомим в Республіці Білорусь.

Законом регламентовано абсолютні та інші підстави для відмови в реєстрації товарного знака, положення щодо реєстрації та використання колективного знака.

Встановлено, що реєстрація товарного знака діє протягом десяти років з дати подання заявки до патентного органу. Термін дії реєстрації товарного знака може бути продовжений за заявою власника, поданою протягом останнього року її дії, кожного разу терміном на десять років. За клопотанням власника для продовження терміну дії реєстрації товарного знака власникові може бути наданий шестимісячний термін після закінчення терміну дії реєстрації за умови сплати патентного мита.

Національним законодавством Білорусі надається правова охорона колективних знаків. Колективним знаком є товарний знак об'єднання юридичних осіб, призначений для позначення товарів, що ними випускаються і (або) реалізуються та володіють єдиними якісними або іншими спільними характеристиками.

Важливе значення для захисту прав на товарний знак має усвідомлення того, що являє собою саме його використання. Під використанням

товарного знаку розуміють застосування його на товарах, для яких він зареєстрований, або на їх упаковці власником товарного знаку або особою, якій таке право надано на основі ліцензійного договору. Для того, щоб не втратити права на товарний знак, його потрібно використовувати лише для товарів і послуг, вказаних в реєстрації [5, 11–15]. Використанням може бути визнано також застосування товарного знаку в рекламі, друкарських виданнях, на вивісках, при демонстрації експонатів на виставках і ярмарках, що проводяться в Республіці Білорусь, за наявності поважних причин невикористовування товарного знаку на товарах або їх упаковці. Юридичні і фізичні особи, що здійснюють посередницьку діяльність, можуть на основі договору використовувати свій знак на товарах, що ними реалізуються, разом з товарним знаком виробника товарів, а також розміщати його замість товарного знаку виробника.

Право на використання товарного знаку може бути передане іншій особі на підставі ліцензійного договору. Ліцензійний договір реєструється в Національному центрі інтелектуальної власності і є чинним для третіх осіб з дати його реєстрації. Договори реєструються в Державному реєстрі ліцензійних договорів, договорів уступки і договорів застави прав на об'єкти інтелектуальної власності. Право на використання товарного знаку його власник може переуступити за договором іншій юридичній або фізичній особі. Ці договори також підлягають реєстрації в згаданому вище Державному реєстрі [2].

Припинення правової охорони товарного знаку настає у випадку визнання реєстрації товарного знаку недійсною та припинення її дії.

Відповідальність за порушення законодавства про товарні знаки передбачена статтею 29 Закону, яка, зокрема, передбачає, що окрім вимог про припинення порушення і стягнення заподіяних збитків, допускаються такі способи захисту цивільних прав правовласників:

- видалення з товару або його упаковки товарного знаку або позначення, схожого з ним до ступеня змішення, що незаконно використовується, і (або) знищення виготовлених зображень товарного знаку або позначення, схожого з ним до ступеня змішення;
- арешт або знищення товарів, відносно яких був незаконно застосований товарний знак;
- накладення штрафу на користь потерпілої сторони у розмірі вартості товару;
- передача на користь потерпілої сторони товару, на якому незаконно застосований товарний

знак.

Білорусь ратифікувала у рамках СНД Угоду про заходи із попередження і припинення використання помилкових товарних знаків і географічних вказівок, підписану в м. Мінську 4 червня 1999 р.

Мінська угода 1999 р. дає таке визначення помилкового товарного знаку: «товарний знак, що використовується третьою особою, що порушує права власника товарного знаку, або знак, що містить помилкові вказівки походження товару, а також дані або такий елемент, які можуть ввести споживачів в оману» (ст. 1) [6]. На підставі цієї Угоди резиденти держав-учасників мають можливість звертатися до судових органів для забезпечення захисту їх прав за місцем їх порушення і відповідно до національного законодавства. Судові органи, своєю чергою, мають право зажадати від будь-якої фізичної і (чи) юридичної особи відшкодувати в повному обсязі заподіяні зацікавленій стороні збитки і виплатити їй усю суму прибутку, отриману від торгівлі товарами з помилковими товарними знаками. За заявою зацікавленої сторони вони мають право вимагати, аби усі товари, за якими встановлено порушення прав, без будь-якої компенсації та без спричинення шкоди власникові прав на товарний знак були усунені з торгового обігу або, якщо це не суперечить національному законодавству, знищені. Відносно ж товарів з помилковими товарними знаками просте усунення незаконно проставленого товарного знаку визнається недостатнім для того, щоб дозволити допуск таких товарів в торговий обіг, окрім виняткових випадків, які додатково погоджують Сторони Угоди [6].

Враховуючи вищевикладені аспекти особливостей правової охорони товарних знаків та знаків обслуговування в Республіці Білорусь, можна узагальнити нижченаведені її закономірності.

Система правової охорони товарних знаків та знаків обслуговування в Республіці Білорусь переважно містить в собі націленість на охорону знаків, що пов'язані із виробництвом, обігом та споживанням товарів, а також спрямована, насамперед, на забезпечення національних інтересів в сфері охорони товарних знаків і знаків обслуговування, що підтверджується інститутом національної реєстрації марок, їх захисту та поширення в межах території держави. Крім того, система правової охорони товарних знаків та знаків обслуговування в Білорусі зумовлена поточними процесами гармонізації національних та міжнародних систем правової охорони марок.

Висновки дослідження і перспективи подаль-

ших розвідок у цьому напрямку. Резюмуючи питання особливостей розвитку системи правової охорони товарних знаків та знаків обслуговування в Республіці Білорусь, варто акцентувати увагу на таких традиціях та тенденціях її розвитку:

- 1) розглядувана нами система має загальний національний характер та відображає особливості історичного та національного розвитку системи економічних відносин в країні;
- 2) правова охорона товарних знаків та знаків обслуговування в Республіці Білорусь спрямована на розширення систем та методів охорони, що пов'язано із поступовим збільшенням кількості зареєстрованих товарних знаків — як за національною системою реєстрації, так і за міжнародною;
- 3) наразі в державі спостерігається гармонічне поєднання національних та міжнародних засад правової охорони товарних знаків.

Підсумовуючи зазначені вище особливості розвитку систем правової охорони товарних зна-

ків та знаків обслуговування в Білорусі, можна коротко узагальнити позитивні аспекти, що видаються корисними в контексті модернізації законодавства України в сфері інтелектуальної власності:

- по-перше, позитивним є становлення системи законодавства відповідно до засад функціонального призначення самого знака, що передбачає його господарський характер. Відповідно, система його правової охорони повинна виходити з ідеї забезпечення його призначення та задоволення господарських інтересів його власника або користувача;
- по-друге, позитивним є досить детальна регламентація інститутів виникнення, зміни та припинення правовідносин щодо правової охорони товарних знаків та знаків обслуговування;
- по-третє, досить гармонійною є поєднання національних та міжнародних основ правового захисту товарних знаків та знаків обслуговування.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Андрощук Г. О. Правова охорона товарних знаків у країнах СНД: стан і тенденції // Проблеми науки. — 2002. — № 10. — С. 32-38.
2. О товарных знаках в Республике Беларусь // <http://www.legservices.com/tznak.shtml>
3. Цивільний кодекс Республіки Білорусь // www.pravo.by
4. Закон Республіки Білорусь «Про товарні знаки і знаки обслуговування» // www.pravo.by
5. Беляева Е. Н., Доронин М. Р., Кубряков Б. Е. Рынок Республики Беларусь и товарный знак // Юстиция Республики Беларусь. — № 4. — 2005. — С. 11-15.
6. Соглашение о мерах по предупреждению и пресечению использования ложных товарных знаков и географических указаний от 4 июня 1999 г. // <http://www.lawbelarus.com/repub2008/sub35/text35944.htm>

УДК 339166.5 (476)

Немеш П. Ф. Особливості правової охорони торговельних марок в Білорусі

У статті автор розглядає особливості правової охорони торговельних марок в Республіці Білорусь з метою виявлення позитивних аспектів законодавства цієї держави у сфері інтелектуальної власності. Відзначено, що законодавство Білорусі у сфері торговельних марок побудовано відповідно до функціонального призначення самого знака, в ньому детально регламентовані інститути виникнення, зміни та припинення правовідносин щодо правової охорони товарних знаків та знаків обслуговування. Робиться висновок, що в Білорусі досить гармонійно поєднуються національні та міжнародні засади охорони торговельних марок.

Ключові слова: торговельна марка, правова охорона, Білорусь

Немеш П. Ф. Особенности правовой охраны торговых марок в Беларуси

В статье автор рассматривает особенности правовой охраны торговых марок в Республике Беларусь с целью выявления позитивных аспектов ее законодательства в сфере интеллектуальной собственности. Отмечено, что законодательство Беларуси в сфере торговых марок построено в соответствии с функциональным назначением самого знака, в нем детально регламентированы институты возникновения, изменения и прекращения правоотношений относительно правовой охраны товарных знаков и знаков обслуживания. Делается вывод, что в Беларуси достаточно гармонично сочетаются национальные и международные традиции охраны торговых марок.

Ключевые слова: торговая марка, правовая охрана, Беларусь

Petro F. Nemesh. Some trademarks' legal protection peculiarities in Belarus

The article is devoted to some positive aspects of trademarks legal protection peculiarities in Belarus. The author notes that the legislation of Belarus in the sphere of trademarks legal protection is built according to the functional mark purpose and is regulated according to the origin, change and termination of legal relations on the legal protection of trademarks and service marks. The Belarusian legislation harmoniously combines national and international principles of trademarks' protection.

Keywords: brand, legal protection, Belarus